

Nataša Tid

KRATKA
ISTORIJA
SVETA

u
50 LAŽI

Preveo
Saša Novaković

■ Laguna ■

Naslov originala

Natasha Tidd

A SHORT HISTORY OF THE WORLD IN 50 LIES

Copyright © Natasha Tidd 2023

Illustrations copyright © Emily Feaver 2023

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Martinu Tidu, mom tati, mom prijatelju i omiljenom čitaocu.

Hvala ti. Počeli smo ovo zajedno, a završili odvojeno.

Reči nisu dovoljne, ali evo njih nekoliko.

SADRŽAJ

Uvod.	11
Deo I: Stari svet	13
Lažni Bardija	13
Temistokle i poruka Kserksu	17
Julije Cezar i pronalazak spinovanja	21
Ciceronove filipike	24
Arminije i bitka u Teutoburškoj šumi	28
Tajna istorija	32
Deo II: Srednji vek	36
Zločini carice Vu	36
Magija i Monmut.	39
Pad Komnina	43
Izdaja vitezova templara	48
Žana i crna flota	53
Putovanja ser Džona Mandevila	57

Deo III: Rano moderno doba	62
Simon od Trenta i kult krvi	62
Španska inkvizicija: korupcija i pometnja	66
<i>Maleus Malefikarum</i> i otkriće veštičarenja	70
Saga o papi Jovani	75
Perkin Vorbek: pretendent na presto	79
Konstantinova darovnica	83
Pokoravanje Asteka	86
Henri VIII i pretvaranje laži u zakon.	92
(Mnoge) Nostradamusove laži	97
Imdžinski rat i najgori mirovni pregovori u istoriji	102
Tri Dimitrija	106
Afera trovanja.	111
Meri Toft: žena koja je rađala zečeve	116
Laži Mir Džafara	121
Borba za slobodu Džozefa Najta	128
Izgubljeni dijamanti Marije Antoanete	132
 Deo IV: Devetneasti vek	 138
Testament Petra Velikog	138
Imaginarni svet Gregora Makgregora	142
Velika Mesečeva prevara	147
Abraham Linkoln i otkriće mešanja rasa	150
Najveći prevarant.	155
Bizmark i umeće ratovanja	160
Krstarica <i>Mejn</i> i rat rečima	165
Afera Drajfus	170

Deo V: Dvadeseti vek	175
Laži o koncentracionim logorima	175
Sionski protokoli	181
Propagandni rat	185
Cenzura španske groznice	191
Ana ili Anastasja?	195
Volter Duranti i velika glad	200
Taskigi eksperiment	205
Teatar u Terezinu	211
Pravljenje izdajnika: Iva Toguri D'Akino	216
Poricanje popisa	221
Operacija nasleđe	226
Prikriivanje slučaja sestara Mirabal	230
Nasleđe laži Mi Laja	235
Černobiljska katastrofa	239
 Pogovor	 245
Izjave zahvalnosti	247

UVOD

Ako ste iole nalik meni, onda su vas roditelji učili da ne lažete. To je manje-više univerzalni nauk – nije lepo lagati. Što ne znači da ne lažemo; i zaista, mnoga istraživanja su pokazala da je laganje urođeno, da je sastavni deo ljudske prirode. A ko od nas nije slagao da bi se zaštitio, sakrio osećanja ili da bi se izvukao iz nevolje? Svejedno i dalje učimo decu da ne lažu i to iz dobrog razloga. Čak i kad ostavimo po strani moral i etiku i usredsredimo se na praktičnu stranu stvari, laganje je štetna praksa koja često ume da se otrgne kontroli, stvarajući provalije, ponore, rasede, jazove i domino-efekat koji je nemoguće vratiti na početak, u prvobitno stanje. Ako takve posledice laganje može imati na život pojedinca, onda možete zamisliti nemerljiv uticaj koji ima na istoriju.

Istorija laži je neporecivo poražavajuća, obuhvata uspone i padove ideologija, religija i carstava. Ova knjiga sastavljena je od pedeset laži, od kojih se pojedine povezuju s drugima i protežu kroz vekove, dok neke ostaju, čini se, samosvojne, ali svaka neistina će ustalasati liniju vremena. Istražićemo evoluciju laži, počevši od sveta antike i prvih dana veština

političkog izvrtanja istine i zataškavanja. Prelaskom na srednji vek, počinjemo da se upoznajemo sa trendom prepravljanja istorije da bi odgovarala tekućem narativu zajedno sa korišćenjem pisane reči u promovisanju lažnih agendi i ideologija. Kad stignemo do ranog modernog doba, videćemo kako osnovni elementi laganja počinju da se nekontrolisano nagomilavaju u kombinaciji sa porastom teorija zavere i prevara. Sa novim tehnologijama devetnaestog veka dolazi do uspona i razvoja lažnih vesti – od smešnih i zabavnih podvala do katastrofalnih primera novinarstva koji su promenili svet. Na kraju, u dvadesetom veku, bićemo svedoci vrhunca, kulminacije evolucije laži, što uključuje i masovna zataškavanja kolonijalnih zločina, propagandne ratove i lažne vesti koje su pomogle da se ubiju milioni ljudi.

U narednih pedeset poglavlja prokrstarićemo najmračnijim događajima u istoriji čovečanstva. Neizbežno ćemo ih doživeti kao mračne, sumorne, tragične, ali u glibu laži uvek ima i tračka svetla. Jer kad oljuštimo slojeve istorijskih neistina možemo bolje razumeti ne samo istoriju već i nasleđe prošlosti. Ovo nije knjiga o otkrivanju istine već o raspetljavanju mreže obmana koje su je sakrile i pokušaj da se odgovori na pitanje zašto se stvorila ta mreža.

DEO I

STARI SVET

LAŽNI BARDIJA

.....

U istoriji antičkog sveta jedna od najcitiranijih i najhvaljenijih figura je Darije Veliki, treći kralj kraljeva Ahemenida. Pod njegovom vladavinom Ahemenidsko (Staropersijsko) carstvo proširiće se van iranskih korena, obuhvataće zapadnu Aziju, Kavkaz, Balkan i delove centralne Azije i Egipta. Njegovi napori u konsolidaciji moći i bogatstva carstva, održavanju religijske tolerancije i povezivanje sa zemljama koje je osvojio, obeležiće ga kao jednog od nekolicine vladara koji su istinski zaslužili epitet „veliki“. Ipak ova priča sadrži i jednu veliku laž. Darije nije bio treći kralj kraljeva – već četvrti. A kako je izbacio tog zaboravljenog vladara, izbrišavši mu pravo na istorijsko sećanje, mnogo govori o tome kakav je zaista bio Darije.

Uspostavljanjem 550. p. n. e. Ahemenidsko, Persijsko carstvo podizalo se na uspesima Kira Velikog koji je u okviru svoje gotovo tridesetogodišnje vladavine između 559. i 530.

p. n. e. uspeo da osvoji Mediju, Lidiju i Vavilon. Naslednika marša ka moći novouspostavljenog carstva Kir je mogao da bira između dvojice svojih sinova, Kambiza i Bardije. Od te dvojice, Bardija je verovatno bio sposobniji, jer je Kambiz bio poznat kao veoma nestabilna ličnost, ali Kambiz je bio stariji i kad je Kir umro 530. p. n. e. došao je na vlast i krunisan kao Kambiz II. U početku stvari su išle glatko i mada je Kambiz pokazivao ponešto od despotskih sklonosti, prve godine njegove vladavine prošle su bez velikih događaja. To će se promeniti sa počecima priprema za osvajanje Egipta. Kambiz je navodno u nizu proročkih snova video kako Bardija preotima carstvo. Umesto da te snove odbaci kao plod mašte ili da istraži njihovu eventualnu proročansku verodostojnost, Kambiz je pustio da promišljenost, racionalnost i svako zrnce razuma razveje vetar; naredio je da se u potaji ubije njegov brat i da se prikrije ubistvo. Nakon što je to skinuo s dnevnog reda, Kambiz se usredsredio na osvajanje Egipta.

Ali kad ubijete brata često slede i posledice sudbine. I tako Kambiz, kad je umro u julu 522. p. n. e. nije imao direktnog naslednika. Pošto je bilo upražnjeno mesto vladara, pojavio se veoma neobičan kandidat – Bardija. Naravno, to nije bio onaj pravi Bardija, već lažni u liku Gaumate, magusa, pripadnika svešteničkog reda Stare Persije, koji je početkom 522. p. n. e. krenuo da se tako predstavlja. I dok je Kambiz bio u Egiptu, lažni Bardija se vratio u Persiju, tražio saveznike i podršku za borbu protiv „brata“, što je dovelo do pobune koja je okončana kad je Kambiz umro a uzurpator Bardija krunisan kao kralj kraljeva. Za one koji su bili bliski sa Kambizom II, to je bila nepodnošljiva nepravda – znali su da je pravi Bardija u potaji ubijen i da prema tome novi kralj, koji nema prava da vlada, može ugroziti carstvo. U

septembru 522. p. n. e. Kambizov kopljanik Darije stao je na čelo grupe koja će zarobiti i ubiti Gaumatu. Pošto je lažni kralj bio mrtav, Darije je spasao carstvo i krunisan je kao novi vladar Darije Veliki.

Tako su se događaji odvijali prema Darijevim rečima koje su između 522. i 486. p. n. e. kao Behistunski natpisi, ogromno svedočanstvo o njegovom dolasku na vlast uklesano u liticu planine Behistun u zapadnom Iranu. Međutim, zanimljivo je da za tako istorijski važan, veliki prevrat postoje samo dva glavna izvora dokaza da podrže Darijeve tvrdnje – Behistunski natpisi i Herodot, koji je priču o lažnom Bardiji uvrstio 430. p. n. e. u jedan od tomova svoje *Istorije*. Veći deo Herodotovog prepričavanja dolazi direktno iz Behistunskih natpisa, a ostalo su maštovita rascvetavanja koja nemaju istorijsko utemeljenje. U Herodotovoj verziji, Gaumata je zamenjen sa dva brata, Patizitom i Smerdisom. Patizit je neka vrsta manipulatora iz senke koji lažima Smerdisa dovodi na presto. Njihova prevara osujećena je tek kad je otkriveno da za razliku od pravog Bardije, Smerdis nema uši.

LAGANJE LEGENDE

Behistunski natpis prati ogroman isklesani reljef koji prikazuje Darija Velikog kako gleda simbol Faravahara, što označava njegovu božansku prirodu i prava. Oboren na zemlju, pod Darijevom nogom je (pretpostavlja se) Gaumata. Time je pokazano da uzurpatori ne mogu preuzeti ulogu pravog kralja.

Herodotovo uključivanje dva brata i istrage u vezi sa ušima, ovoj verziji daje prizvuk preterivanja u koje je teško poverovati. Međutim, ni izveštavanje Darija Velikog ni u kom slučaju nije lišeno očiglednih nedostataka. Istoričari su posvetili dužnu pažnju tim rupama u logici – ako je Kambiz zaista u tajnosti ubio svog brata 525. p. n. e., kako niko nije primetio da Bardije nema i kako je Gaumata znao za to ubistvo da bi mogao uspešno da se predstavi kao Bardija? Ubistvo princa bi u ono vreme bilo gotovo nemoguće prikriti. U predstojećem napadu na Egipat morali su da uzmu učešća članovi kraljevske porodice. Što znači da bi se Bardijino odsustvovanje primetilo i zabeležilo. Jedino bi se preuzimanjem uloge regenta negde drugde moglo objasniti njegovo neučestvovanje. A u tom slučaju, njegov iznenadni nestanak pojavio bi se u zabeleškama. Takođe, bilo bi zabeleženo da se odjednom pojavio tri godine kasnije kao Gaumata, ukoliko je uistinu ubijen u tajnosti. Bardija je bio Kirov sin i Kambizov brat. Kretanje poznate ličnosti tog ranga svakako bi se pratilo.

Dakle, šta se stvarno desilo Bardiji? Odgovor je po svojoj prilici iznenađujuće jednostavan. Nije bilo lažnog Bardije. Bardija nije ubijen 525. p. n. e. već je u Persiji kao regent

vladao zemljom dok se njegov brat borio u Egiptu. Iz vavilonskih dokumenata možemo videti da se 522. p. n. e. Bardija pojavio da bi započeo obračun s bratom, pošto ga nazivaju „kraljem Vavilona, kraljem zemalja“ u proleće te godine, nekoliko meseci pre Kambizove smrti i Bardijinog zvaničnog stupanja na presto. A zašto je Darije Veliki izmislio priču o lažnom Bardiji? Odgovor je takođe jednostavan – da bi preuzeo vlast. Poput Kambiza, Bardija nije imao naslednika. U slučaju njegove smrti Ahemenidsko carstvo ostalo bi da visi u vazduhu. Darije je gotovo sigurno iskoristio situaciju, ubio Bardiju i stvorio mit o lažnom Bardiji da zacementira svoju ulogu spasioca carstva i obezbedi položaj vođe i vladara.

Uprkos sumnjivom putu do vrha, Darije Veliki postao je poznat kao jedan od najvećih vladara Persijskog carstva, u vreme njegovog najvećeg kulturnog procvata i teritorijalnog opsega. Međutim, to neće potrajati. Darijev naslednik Kserks nije poput oca bio upućen u veštine laganja, što će na kraju pripomoći padu carstva.

TEMISTOKLE I PORUKA KSERKSU

.....

Kad je Kserks I došao na vlast posle smrti svog oca Darija Velikog 468. p. n. e. Ahemenidsko Persijsko carstvo bilo je na svom vrhuncu. Međutim, na tako velikoj teritoriji često je dolazilo do pobuna. Čim je preuzeo tron, Kserks je krenuo u Egipat da uguši nemire, nakon kojih su ubrzo usledila dva ustanka u Vavilonu 484. p. n. e. Kserksovi uspesi u kontroisanju tih situacija potvrdili su njegov položaj sposobnog – ponekad nemilosrdnog – vladara iza kojeg je stajala vojna

moć. Zato ne iznenađuje što je samo nakon nekoliko godina od početka svoje vladavine, Kserks odlučio da uradi ono o čemu je njegov otac dugo sanjao ali nikad nije ostvario – Kserks se spremao da napadne Grčku.

Osvajanje Grčke nije lak zadatak. Pohod Darija Velikog 492. p. n. e. završio se teškim porazom nakon samo dve godine. U želji da izbegne očeve greške, Kserks je mnogo sredstava uložio ne samo u svoje vojne snage već je izgradio i mostove i kanale koji će omogućiti njegovim vojnicima i brodovima lakši pristup Grčkoj. Četiristo osamdeset prve godine pre nove ere Kserks je konačno bio spreman i trupe iz svih krajeva Persijskog carstva okupile su se pred napad. U odgovoru na to, grčke države pod vođstvom Atine i Sparte stvorile su savez, ujedinjeni front protiv persijskih osvajača. Ali Kserksove pripreme pokazale su se kao dobitna kombinacija i 480. p. n. e. njegova vojska postojano je napredovala duž grčke obale. Grad za gradom predavao se pred najvećom silom koja ušla u Grčku i u kasno leto dve sukobljene strane sreće se u prvoj velikoj bici kod Termopila. Sedam hiljada grčkih vojnika, sa tri stotine Spartanaca u svom jezgru, stvorili su prepreku na uskom prolazu između planina i Korinskog zaliva – bili su mnogostruko brojčano nadjačani, ali teren na kojem su se ukopali nije dozvoljavao Kserksu da u punoj meri iskoristi svoje snage. Dva dana dve strane kasapile su se i svaki put bi se Kserksove jedinice, koje bi poslao u klanac, vraćale poražene. Na kraju je Kserks pokrenuo svoje trupe da drugim manjim prolazom zaobiđe Grke. Dok su Persijanci napredovali mnogi Grci pobjegli su sa Termopila, ostavivši Spartance i nekoliko stotina Tespijaca da u samoubilačkoj misiji zadrže Persijance što je duže moguće.

Nakon Termopila činilo se da je Kserksa nemoguće zaustaviti. Njegova vojska brzo je napredovala i u znak opomene

spaljivala gradove koji bi pružili otpor. U kasno leto 480. p. n. e. Atina je pala. Kserks je naložio da se odmah uništi. Sad je bio na dobrom putu da osvoji veći deo kopnenog dela Grčke. No, da bi osigurao put do pobede Kserks je morao da porazi i grčku mornaricu koja se nalazila tačno preko puta Atine, u vodama oko ostrva Salamina odvojenog samo Saronskim zalivom. Još jednom su Grci brojčano nadjačani. Činilo se da je Kserks pred još jednom pobedom. Međutim, Grci su imali keca u rukavu, atinskog vojskovođu i državnika Temistokla.

OVO JE SPARTA

Bitka kod Termopila rodila je mit o 300, potpomognuta ne u maloj meri Herodotovim veličanjem Leonide i Spartanaca kao hrabrih ratnih mašina koji su, ne uzmičući, čvrsto stajali na putu besmrtnosti. To je zauzvrat zacementiralo popularni mit po kojem će Spartanci u bici ili pobediti ili izginuti svi do jednoga.

I dok je većina grčkih vojskovođa tražila da se napuste položaji kod Salamine – na kraju krajeva, poraz je neizbežan – Temistokle se zalagao za to da ostanu. U vodama oko Salamine morski prolazi su uski, verovao je da bi to za grčke brodove bila prednost, da bi svojom manjom flotom mogli da namame i uhvate u zamku mamutske persijske brodove u tesnacima Salamine. To je bila riskantna strategija, slična taktici primenjenoj kod Termopila koja je doživela poraz. Međutim, Temistokle je znao još nešto. Kserks je imao oči i uši među Grcima, već je bio obavešten da se Grci spore oko toga šta da urade sa brodovima kod Salamine. I tako je Temistokle postavio zamku.

Izaslanik je poslat sa porukom Kserksu – Temistokle i Atinjani žele da stanu na Kserksovu stranu pošto su ih izdali saveznicima. Da učvrsti Kserksovu veru u tu laž, Temistokle je dodao da bi Kserks trebalo odmah da napadne dok se grčki brodovi spremaju za bekstvo a Atinjani su spremni da pomognu Persijancima u borbi. Kserks je progutao mamac, udicu i olovo.

Persijski brodovi ušli su u Salaminski zaliv i u prvi mah činilo se da Temistokle nije lagao. Dok su Persijanci napredovali, više grčkih brodova pokušalo je da pobegne – ali to je bilo samo lukavstvo s ciljem da se namame Kserksove snage da uđu dublje u uski zaliv. Grci su opkolili persijske brodove i napali. Naneli su težak poraz Persijancima za koji se ispostavilo da je prekretnica u ratu. Pošto mu je veći deo flote uništen, Kserks je odlučio da se povuče. Poveo je vojsku nazad u carstvo i ostavio mali kontingent ljudi da nastavi bitku s Grcima – ti ostaci velike vojske poraženi su 479. p. n. e.

I kao da poraz od daleko slabije vojske nije bio dovoljno sramotan za Kserksa, nakon te pobede Grci su počeli da oslobađaju teritorije koje su Ahemenidanci osvojili. Oko 466. p. n. e. Kserks je još jednom pokušao da uđe u Grčku, ali i to se završilo neuspehom. Svoju vladavinu započeo je kao vladar sa jakom vojskom, ali u njegovim poslednjim godinama pogrešni koraci pokazali su slabosti Ahemenidskog carstva i to će se ispostaviti kao fatalno. Četiristo šezdeset pete godine pre nove ere Kserks je ubijen u misterioznoj zaveri – ironijom sudbine sličnoj onoj kojoj je pribegao Darije Veliki. Ahemenidsko carstvo nikad posle toga nije dostiglo moć i snagu Kserkovih najslavnijih dana i na kraju će pasti 330. p. n. e. pred vojskom Aleksandra Velikog.

JULIJE CEZAR I PRONALAZAK SPINOVANJA

.....

U vekovima koji su usledili posle pada Staropersijskog carstva, došlo je do uspona još jedne velike globalne supersile – Rimske republike. Pedeset osme godine pre nove ere jedan od istorijski najpoznatijih likova tog vremena bio je spreman da ovlada vrlo modernom inovacijom – političkim spinovanjem.

Pre no što će postati jedan od najvećih državnika carstva i mnogo pre Martovskih idila, Julije Cezar bio je čovek koji se davio u beskrajnom moru dugova – samo 61. p. n. e. uzeo je nezabeleženo veliki zajam od Krasa, jednog od najbogatijih ljudi u republici. Već u velikim dugovima, nije imao sredstava da otplati tako čudovišno veliki račun. Uspinjanje lestvicama političke moći u Rimskoj republici je skupa igra, svaki novi stepenik košta čitavo bogatstvo. Ukoliko podmićeni i zajmodavci ne bi bili isplaćeni, političar ne bi samo prošao sa bankrotom već bi bio i proteran iz javnog i političkog života. Takva sudbina čekala je i Julija Cezara. Pedeset devete godine pre nove ere sišao je s položaja konzula i nagrađen je petogodišnjim položajem prokonzula, što je uključivalo operacije u dvema oblastima Galije pod upravom Rima – ipak to nije rešilo problem dugova i ubrzo će sve izgubiti.

No Cezar je mislio da je u Galiji našao kartu za izlazak iz nevolja. Galija je predstavljala mamutski deo zapadne Evrope. Obuhvatala je sadašnju Francusku, Luksemburg, Belgiju, delove Nemačke, Švajcarske, Italije i Holandije. Većina Galije bila je nezavisna, pod upravom naroda i plemena;

međutim, Cezar se nadao da će to promeniti. Ako bi mogao da započne rat sa delom Galiје, to bi mu pomoglo da se izvuce iz dugova. Galiја je puna bogatstava koja čekaju da budu opljačkana, a rimsko tržište robova uvek je gladno ratnih zarobljenika. Cezar je morao samo da nađe povod za napad. Izgledalo je da će mu upravo to obezbediti konfederacija galskih plemena nazvana Helveti.

Helveti su zauzimali veći deo galskog švajcarskog platoa i 58. p. n. e. zatražili su od Cezara dozvolu da pređu preko teritorije kojom su upravljali Rimljani da bi mogli da se presele na zapad. Cezar je odbio, nadajući se da će Helveti upasti u njegove zemlje, dajući mu povod za otpočinjanje sukoba. Ali Helveti su zauzeli pomirljiv stav, odlučivši se za drugu maršrutu. Pošto nije hteo da mu karta za bogaćenje isklizne iz ruke, Cezar je okupio legije i u zasedi sačekao narod u seobi dok je pokušavao da pređe reku Sonu. U masakru je gotovo u potpunosti istrebljeno pleme Tigurini. Usledio je niz krvavih okršaja. Poraženi Helveti vratili su se u svoju zemlju da budu tampon-zona između Rima i opasnijih, neprijateljski nastrojenih delova Galiје, posebno onih kojim su vladala opasna germanska plemena. I sada je bitno bogatiji Cezar pronašao dobitnu kombinaciju – započni rat, izvuci se iz dugova, stekni moć, osvoji vlast. I tako su počeli Galski ratovi.

Ipak, Cezarov plan imao je veliku manu. Da bi nastavio da se penje društvenom lestvicom Rimske republike morao je da održi dobru sliku o sebi u javnosti, a odlazak u ratni pohod da bi se izašlo iz dugova nije baš izgledao lepo. Morao je da ponudi Republici drugačije izlaganje istine, ono koje će pokazati da su njegovi potezi korisni ne samo za njega već za sve Rimljane. I tako je Cezar odlučio da objavi svoju verziju događaja u seriji izveštaja pod naslovom *Komentari o Galskom ratu*. Tu Cezar objašnjava da je morao da krene u progon Helveta pošto su planirali da se presele kroz

susedstvo rimskih provincija i tako su predstavljali pretnju svim Rimljanima (Helveti su, u stvari, u seobu krenuli putem koji je 320 kilometara daleko od oblasti koje Cezar navodi). A što se tiče masakra plemena Tigurini, Cezar je tvrdio da je to božanska intervencija, Tigurini su imali manju ulogu u ubistvu predaka jedne od Cezarovih žena pedeset godina ranije, 107. p. n. e. Ovaj slučaj je možda najistaknutiji rani primer političkog spinovanja, iskrivljavanja istine da bi se opravdali nepopularni postupci.

Tokom Galskih ratova, Cezar se koristio novootkrivenim propagandnim alatom da ratne zločine prikaže kao opravdane poteze. Prodaja u ropstvo 53.000 Nervijaca, pripadnika naroda koji je naseljavao Belgiju, nije pripisana pohlepi već neprijateljskoj zaveri i prekršenim zavetima. Pljačka sela plemena Eburoni 53. p. n. e. navodi se kao neophodna mera u hvatanju vođe pobunjenika, a kad Cezar nije uspeo da nađe pomenutog pobunjenika, nije imao izbora do da spali useve i domove Eburona 51. p. n. e. i time ih pošalje u smrt od gladi, tvrdeći da mu ne bi, dok su živi, „dozvolili da se vrati“. Možda najbizarnije Cezarovo spinovanje dolazi posle pokolja civila germanskih naroda Usipeta i Tenktera s tvrdnjom da većinu nisu ubile rimske trupe već da su u pitanju tragična masovna samoubistva pošto su „izgubili nadu da će uspeti da pobegnu“.

HVATANJE GALA

Galski ratovi biće ključni za Cezarov uspon do pozicije diktatora Rima. Kad se rat završio 50. p. n. e. Cezar je osvojio celu Galiju i deo Britanije, obogatio se preko svih dotad zamislivih granica i započeo petovekovnu vladavinu Rima nad Galima.

Zanimljivo je da su Cezarovo izvrtanje istine prihvatili kao činjenicu ne samo Rimska republika i kasnije Rimsko carstvo već i istorija. I zaista, *Komentari o Galskom ratu* slavljani su kao jedan od najvažnijih ratnih izveštaja svih vremena sve do sredine dvadesetog veka. Nisu sumnjiva opravdanja navela istoričare da preispitaju Cezarove tvrdnje već brojke. U *Komentarima* Cezar tvrdi da je pokorio ogromne vojske; na primer, proglasio je da su Usipeti i Tenkteri imali 430.000 ljudi pod oružjem i da u njihovom porazu nije stradao nijedan rimski vojnik. Ako ostavimo po strani broj rimskih žrtava, kad uporedimo Cezarove podatke sa onima do kojih se došlo u eri modernih istraživanja, postaje jasno da je nemoguće da su u ono vreme Usipeti i Tenkteri imali vojne snage tog obima i da Cezar preteruje u proceni brojnosti neprijatelja u sračunatom pokušaju da uvećia svoju slavu. Preispitivanje navedenih brojki otvorilo je kapije i uskoro su se svi aspekti Cezarovih tvrdnji našli pod istragom istoričara. Trebalo je više od dve hiljade godina da se rasplete vešta mreža laži Julija Cezara i danas se *Komentari o Galskom ratu* ne gledaju kao istorijska činjenica već kao najraniji primer političkog spinovanja i opasnosti koje s njim dolaze.

CICERONOVE FILIPIKE

.....

Cezarovo pionirsko krčenje puta veštinama žongliranja sa istinama i lažima nije se završilo s njim. U stvari, njegovo ubistvo otvoriće vrata drugom rimskom državniku Marku Tuliju Ciceronu da Cezarov metod odvede korak dalje, da